

Capitolul I

Drept penal. Noțiuni generale

Secțiunea 1. Noțiunea dreptului penal

Elaborarea unei categorii de norme juridice, distincte prin conținutul, forma și finalitatea lor social-politică - normele juridice penale - se justifică și devine inteligibilă prin prisma tezelor teoretice despre stat și drept.

Statul și dreptul au apărut în istorie și continuă să existe într-o indisolubilă corelație. Apariția lor concomitentă s-a dovedit inevitabilă datorită unor transformări profunde ivite în viața societății umane. Termenul de drept derivă din latinescul „directus”, ce are ca rădăcina „dirigo” (drept, orizontal sau vertical, de-a dreptul, în linie dreaptă). Dreptul impune ideea de „bine” opusă, ideii de „rău”. Și în celelalte limbi latine, noțiunea de drept este influențată de sorgintea latină a cuvântului și anume la francezi „droit”, la italieni „dirito”, la spanioli „derecho”.

Cunoașterea cât mai temeinică a raporturilor dintre stat și drept este necesară pentru a înțelege, în desfășurarea istorică, funcția social-politică pe care au îndeplinit-o împreună cele două instituții. Pe de altă parte, cunoașterea aceasta ne va da posibilitatea de a înțelege o realitate a fenomenului juridic și anume acela că, nu în toate raporturile de drept, forța aceasta pe care o reprezintă statul ca instrument politic își găsește o expresie egală în ramurile de drept.

Ramura de drept ce conține norme juridice în care forța aceasta de constrângere, puterea de a se impune este mai evidentă, este tocmai ramura de drept penal.

Lupta împotriva faptelor care prezintă pericol pentru societate și sunt incriminate de legea penală trebuie dusă în principal prin prevenție, iar în plan secundar prin combatere. Această luptă este reglementată în dispozițiile dreptului penal.

Noțiunea de drept penal este folosită atât pentru una din ramurile sistemului de drept, cât și ca știință a dreptului penal, pentru una din ramurile științelor juridice care studiază dreptul penal.

Cele două noțiuni nu sunt identice și deci nu trebuie confundate. Prima se raportează la ansamblul normelor și instituțiilor dreptului, privite în evoluție istorică și ca drept pozitiv în vigoare în societate.

A doua cuprinde în conținutul său concepțiile, ideile, teoriile privitoare la dreptul penal ca ramură de drept, adică doctrina dreptului penal.

Între cele două noțiuni există o strânsă dependență, o legătură indisolubilă.

Dreptul penal ca ramură de drept este format din totalitatea normelor juridice prin care se prevede în ce condiții o faptă este infracțiune, felul acesteia, sancțiunile ce se aplică în cazul săvârșirii ei, precum și răspunderea penală, în scopul apărării ordinii de drept în România împotriva unor asemenea fapte.

Dreptul penal derivă de la cuvântul latin „poena” = pedeapsă, deci de la sancțiunea aplicabilă faptei interzise.

În literatura străină, dreptul penal poartă denumirea de drept criminal, de la cuvântul „crimen“, adică faptă infracțională interzisă. În țara noastră a fost propusă și denumirea de drept al apărării sociale, având în vedere obiectul și scopul reglementării juridice de apărare a valorilor sociale.

Apreciem și ne raliem opiniei profesorilor C. Bulai, M. Basarab, C. Mitrache, că denumirea de drept penal este actuală și în vigoare, ea însemnând în sens juridic, cât și în sens obișnuit, același lucru, o ramură distinctă a dreptului care reglementează o activitate socială specifică de apărare socială.

Secțiunea 2. Obiectul dreptului penal

Dacă ne vom referi la dreptul penal, vom observa un lucru paradoxal, și anume că raporturile sociale care au contingentă cu aplicarea dreptului penal au un caracter cu totul specific, acela de a fi antisociale, de a fi vătămătoare pentru ordinea instituită de stat, ca și pentru interesele membrilor societății. A spune că astfel de raporturi sunt reglementate de dreptul penal, înseamnă a admite că săvârșirea unor astfel de activități ar fi permisă de legislația în vigoare, ceea ce este inexact.

Observând viața socială, se constată că în complexul raporturilor sociale, alături de activități creatoare, utile pentru societate, cum ar fi producerea utilajelor industriale, gândirea științifică, obținerea recoltelor, etc., identificăm și alte activități (tot un produs uman), care nu numai că nu sunt utile, ci, dimpotrivă, sunt primejdioase, destructive, și reprezintă fenomenul negativ, antisocial al criminalității (infracționalității).

Actele infracționale sunt accidentale și imprevizibile în raport cu timpul și locul în care se produc. Nimeni nu ar putea spune ce fel de activități criminale se vor produce într-o anumită zi pe teritoriul țării și într-un loc anume. Imprevizibilitatea vizează atât aspectul numărului, cât și aspectul specific de timp și de loc, cu alte cuvinte activitățile infracționale sunt întâmplătoare.

Activitățile criminale cauzează vătămări efective, pricinuesc prejudicii indivizilor sau colectivităților umane. Alteori ele creează o primejdie de prejudiciu, adică posibilitatea efectivă ori perspectivele unei vătămări, a unui prejudiciu material efectiv.

Infracționalitatea este considerată un fenomen social pentru că se petrece în societate, însă după semnificația ei, prezintă în același timp o direcție antisocială, pentru că primejduiește grav și continuu interesele societății.

Ca urmare, activitatea de apărare a societății împotriva criminalității trebuie să îmbrace și ea un anumit specific, să utilizeze mijloace apte să stăvilească fenomenul, și apte în același timp să poată urmări un obiectiv mai îndepărtat decât stăvilirea și limitarea acestuia, să poată realiza obiectivul lichidării fenomenului infracțional, să elimine total posibilitățile producerii acestuia.

În acest sens, sunt necesare organe speciale de descoperire a infracțiunilor și de urmărire a infractorilor, organe speciale care să analizeze după criterii științifice fenomenul infracțional și modalitățile de aplicare a sancțiunii instituite de lege pentru autorii infracțiunilor. De asemenea, este nevoie de organe și mijloace

materiale suficiente pentru izolarea persoanelor ce s-au dovedit primejdioase pentru conviețuirea socială.

Din cele de mai sus, putem conchide că *obiectul dreptului penal este format din relațiile sociale de apărare socială.*

Aceste relații se formează între membrii societății în mod obiectiv și logic, independent de voința lor, din necesitatea apărării valorilor esențiale ale societății și a dezvoltării lor în deplină siguranță.

În țara noastră, lupta împotriva infracționalității este dusă în primul rând pe *planul prevenției, al educației, și doar apoi pe plan sancționator.*

Dreptul penal are și o funcție sancționatoare, de combatere a infracționalității, care însă trebuie să fie secundară în raport cu funcția preventiv-educativă, de reformare a caracterelor și trăsăturilor morale ale individului certat cu legea.

În literatura juridică s-au format două opinii, în sensul că sunt autori care susțin că relațiile de represiune penală constituie obiectul dreptului penal (I. Oancea), iar alți autori acordă prioritate relațiilor de apărare socială (C. Bulai, V. Dongoroz). Ne raliem și noi celei de-a doua opinii.

Argumentul principal în susținerea acestei opinii este faptul că normele de drept penal sunt respectate de bunăvoie, și doar atunci când relația de conformare la norma de drept se transformă într-o relație conflictuală, urmează să intervină statul pentru reabilitarea ordinii de drept încălcate, care se realizează prin sancționarea făptuitorului. Potrivit celei de-a doua opinii, sfera obiectului dreptului penal este mai largă, mai cuprinzătoare.

Secțiunea 3. Scopul dreptului penal

Este cuprins în chiar art. 1 al Codului penal. Legea penală apără, în *România*, suveranitatea, independența, unitatea și indivizibilitatea statului, *persoana*, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, precum și întreaga ordine de drept.

Este subliniat rolul activ al dreptului penal în apărarea, consolidarea și dezvoltarea societății românești.

Cu alte cuvinte, în dreptul penal sunt stipulate faptele care sunt incriminate, pedepsele și măsurile care se aplică, precum și condițiile în care se răspunde penal, modalitatea de executare a pedepselor și a măsurilor de siguranță.

Dreptul penal este necesar într-o societate prin faptul că:

- este nevoie de o apărare a valorilor sociale;
- este nevoie să se combată fenomenul infracțional, datorită existenței lui independent de voința membrilor societății;
- este nevoie de o acțiune de apărare socială care să fie reglementată prin norme juridice.

Societatea nu există dacă nu este apărat sistemul de valori pe care ea se întemeiază: persoana umană cu drepturile și obligațiile sale, statul cu atributele sale: independență, unitate, indivizibilitate, și proprietatea publică și privată.

Fenomenul infracțional este evidențiat de statistica penală și reprezintă totalitatea infracțiunilor la un moment dat într-o societate determinată.

Vorbind de criminalitate, trebuie să deosebim o *criminalitate legală*, însemnând totalitatea infracțiunilor pentru care s-au aplicat pedepse de către instanțele

judecătorești, o *criminalitate aparentă*, ce cuprinde totalitatea infracțiunilor pe care poliția și parchetul le cunosc; dar și *criminalitatea* așa zisă *reală*, ce cuprinde toate infracțiunile care s-au săvârșit, cele cunoscute și necunoscute de către organele de stat specializate, săvârșite în realitatea socială.

Este de remarcat că dreptul penal este numai un fragment, o ramură a sistemului juridic al statului, la un moment dat.

Totalitatea normelor juridice în vigoare, de toate categoriile, constituie ceea ce înseamnă dreptul unitar, deoarece diferențele, particularitățile care se stabilesc între diferitele ramuri ale dreptului interesează îndeosebi sub aspectul cunoașterii științifice.

În al doilea rând, dreptul penal, ca și celelalte ramuri de drept, nu are o structură simplă și nu poate fi redus la o unică prescripție, ci constituie un ansamblu, o totalitate de norme cu un specific propriu, care le distinge de celelalte norme juridice.

Necesitatea dreptului penal pornește și de la existența fenomenului infracțional sau a criminalității, care reprezintă totalitatea infracțiunilor săvârșite la un moment dat într-o societate determinată.

Criminalitatea în general este studiată de știința criminologiei prin metode statistice, precum și alte metode specifice științelor socio-umaniste.

Fenomenul infracțional, prin însăși apariția lui în planul relațiilor sociale, inspiră un sentiment de teamă și nesiguranță pentru întreaga societate. Este suficient să se afle într-o zi pe stradă că într-o casă se află un agresor și să se audă strigătul de ajutor al victimei, și dintr-o dată se va înregistra la toți trecătorii, sau persoanele care se află în apropierea locului infracțiunii, o stare de emoție generală, un interes comun pentru prinderea infractorului. Sentimentul de teamă determină o solidarizare a tuturor membrilor societății în mod spontan. Acest sentiment, unit cu presupunerea că actul respectiv s-ar putea repeta privind propria noastră persoană, trezește înțelegerea afectivă pentru victime și ne solidarizează cu toate persoanele încercate prin faptele antisociale, de natură penală.

Secțiunea 4. Relațiile de apărare socială în perspectiva istorică

Relațiile de apărare socială au apărut odată cu societatea și au cunoscut o formă a relațiilor de colaborare, precum și forma celor de conflict.

La originile societății primitive a existat **răzbunarea**, care putea fi de grup, personală și nelimitată. Răzbunarea nelimitată ducea la riposte pe măsură și la repetarea conflictului, care avea ca și consecință slăbirea grupului de indivizi, fapt ce a condus la o limitare a ei.

Răzbunarea limitată - adică limitarea reacției la răul produs - a condus la apariția *legii talionului*, exprimată prin adagiul: „*ochi pentru ochi și dinte pentru dinte*”, adică la o ripostă proporțională cu intensitatea agresiunii. Această regulă satisfacea doar nevoile societății și compromitea ideea de justiție, constituind o dublă pierdere pentru societate.

O reglementare precisă a raporturilor sociale dintre indivizi, ce a avut la bază această lege, a constituit-o codul regelui Babilonului - Hammurabi - cu 2.000 de

ani înainte de Christos. În acest cod se menținea răzbunarea talionică - dinte pentru dinte - dar cuprindea și reglementări ale formei compoziției. Aceste forme se regăsesc și în cărțile vechi religioase și în culegerile de legi ale evreilor. Legea talionului figurează și în Legea celor 12 table romane, precum și în codul lui Carol Quintul din 1532. De asemenea, învățatul grec Pitagora a fost un aprig susținător al legii talionului.

Această regulă a fost treptat înlocuită cu o altă formă de sancționare, denumită **compoziție**, adică cu înțelegerea intervenită între părți, în baza căreia victima primea o indemnizație pentru răul suferit. La început compoziția a fost facultativă, dar apoi a devenit obligatorie, iar după apariția statului, indemnizația revenea statului.

În **Evul mediu** au fost promovate idei privind *liberul arbitru*. Aceste idei le regăsim în opera unor gânditori umaniști, precum Thomas Morrus (1478-1535) cu lucrarea sa „Utopia”, publicată în 1516, unde a descris o societate ideală, în care munca era egală pentru toți; Tommaso Campanella (1568-1639), călugăr italian dominican, care, aflându-se în închisoare, a scris „Cetatea Soarelui”, prin care ridica la rang de onoare munca.

Acestor gânditori le-au urmat în știința dreptului penal gânditorii iluminiști, cu doctrina dreptului natural, și Thomas Hobbes (1588-1679), cu „Homo Hominus Lupus” (omul este lup față de alt om), și de aceea starea naturală a oamenilor este „bellum omnium contra omnes” (războiul tuturor împotriva tuturor). Statul a fost creat de oameni, pe baza unui contract social, cu scopul de a se menține pacea în societate.

În **epoca modernă** s-a manifestat penalistul Enrico Ferri (1856-1929), reprezentant al Școlii Antropologice a Dreptului Penal, susținător al abolirii pedepsei cu moartea și a pedepselor corporale.

Tot în această perioadă istorică au fost promovate și susținute doctrina clasică, doctrina pozitivistă, doctrinele eclecticice, doctrina politico-criminală, doctrine pragmatice, umaniste, unitare, juridice, doctrina apărării sociale, doctrina moderată, sociologică, doctrina neoclasicismului contemporan, doctrina neopragmatismului contemporan.

Apărarea valorilor sociale împotriva faptelor periculoase a devenit o funcție importantă a statului, care se realizează prin dreptul penal.

Faptele ce aduceau atingere valorilor sociale au devenit infracțiuni, iar sancționarea lor a devenit monopolul statului.

Regulile de conduită impuse prin forța statului au fost generalizate și instituționalizate de dreptul penal, care studiază fenomenele sociale din perspectiva apărării valorilor materiale și umane, într-un sistem bine determinat.

Secțiunea 5. Caracterele dreptului penal

Caracterele dreptului penal se desprind din specificul relațiilor de apărare socială care îi revin spre reglementare. Acestea sunt:

1) **caracterul autonom** - dreptul penal are un caracter autonom în raport cu celelalte ramuri de drept. Acest caracter rezultă din faptul că are un obiect de studiu, de reglementare propriu și un obiect specific al normei juridice și al ocro-

tirii juridice. De asemenea, are un sistem propriu de precepte sau reguli de conduită și de sancțiuni specifice lui.

2) **caracterul unitar al dreptului penal** - normele de drept penal sunt conținute în Codul penal, în legi speciale ori în legi nepenale. În toate aceste acte normative se regăsește unitatea principiilor care străbate legislația penală cu privire la infracțiune, pedeapsă și răspundere penală.

3) **caracterul de drept public** este dat de obiectul de reglementare, deoarece în apărarea valorilor sociale a fost interesat întotdeauna statul, ca reprezentant al acestora.

În raportul juridic penal, statul este întotdeauna parte, ca factor dominant care pretinde o anumită conduită, iar dacă această conduită este încălcată, tot statul, prin reprezentanții săi - organele specializate - asigură restabilirea ordinii de drept, prin tragerea la răspundere penală a celor vinovați, în majoritatea cazurilor din oficiu.

Secțiunea 6. Politica penală

Este o parte a politicii generale a statului și se referă la măsurile și mijloacele ce trebuie adoptate pentru prevenirea și combaterea fenomenului infracțional într-o anumită țară, pe o perioadă determinată.

Politica penală este ansamblul de procedee susceptibile să fie propuse legiuitorului sau care sunt efectiv folosite de acesta la un moment dat, pentru stoparea criminalității.

În cadrul politicii penale trebuie să se aibă în vedere crearea cadrului legislativ oportun și eficace pentru:

a) prevenirea infracționalității prin incriminarea faptelor periculoase și prin stabilirea unor sancțiuni penale ferme și eficace;

b) indicarea faptelor periculoase pentru apărarea valorilor sociale și indicarea sancțiunilor penale pentru fiecare fapta penală în parte, menite să asigure respectarea legalității și totodată să înlăture orice formă de abuz din partea organelor statului;

c) asigurarea dezvoltării noilor valori sociale și relații sociale, potrivit fiecărui stadiu de dezvoltare a societății la un moment dat.

Este de relevat și faptul că, alături de normele juridice de drept penal, la apărarea valorilor sociale contribuie și normele și măsurile de ordin economic, social, cultural-educativ sau alte mijloace juridice extrapenale, cum sunt cele de drept administrativ, comercial, de dreptul muncii etc.

Prin normele și instituțiile sale, dreptul penal dă expresie politicii penale la un moment dat în societate.

În cadrul politicii penale se stabilește scopul dreptului penal, principiile acestuia, iar normele juridice penale elaborate trebuie să asigure, ca urmare a aplicării lor, realizarea scopului dreptului penal.

Cuprins

Capitolul I. Drept penal. Noțiuni generale.....	1
Secțiunea 1. Noțiunea dreptului penal.....	1
Secțiunea 2. Obiectul dreptului penal.....	2
Secțiunea 3. Scopul dreptului penal.....	3
Secțiunea 4. Relațiile de apărare socială în perspectiva istorică.....	4
Secțiunea 5. Caracterele dreptului penal.....	5
Secțiunea 6. Politica penală.....	6
Secțiunea 7. Scurt istoric.....	7
Secțiunea 8. Funcțiile dreptului penal.....	7
Secțiunea 9. Evoluția dreptului penal român.....	8
Secțiunea 10. Principiile fundamentale ale dreptului penal.....	8
Secțiunea 11. Raporturile dreptului penal cu alte ramuri de drept.....	10
Secțiunea 12. Știința dreptului penal.....	11
Secțiunea 13. Raportul juridic penal.....	12
Secțiunea 14. Elementele raportului juridic penal.....	13
Secțiunea 15. Forma de exprimare a dreptului penal român.....	15
Secțiunea 16. Norma penală.....	17
Secțiunea 17. Faptele penale.....	18
Secțiunea 18. Izvoarele dreptului penal.....	19
Capitolul II. Aplicarea legii penale române în spațiu și timp.....	21
Secțiunea 1. Aplicarea legii penale în spațiu.....	21
§.1. Principiile aplicării legii penale române în spațiu.....	22
1.1. Teritorialitatea legii penale constituie principiul de bază al aplicării acesteia în spațiu.....	22
1.2. Personalitatea legii penale.....	23
1.3. Realitatea legii penale.....	23
1.4. Universalitatea legii penale.....	23
§2. Excepții la aplicarea legii române în spațiu.....	24
§.3. Extradarea - Legea nr. 302/2004 modificată prin Legea nr. 224/2006.....	25
3.1. Condițiile extradării.....	27
3.2. Procedura de extradare din România.....	29
3.3. Procedura de solicitare a extradării, de către România.....	31
Secțiunea 2. Aplicarea legii penale în timp.....	33
§.1. Principiile aplicării legii penale în timp.....	34
1.1. Concursul legilor penale în timp.....	34
1.2. Neretroactivitatea legii penale și retroactivitatea legii penale.....	34
1.3. Retroactivitatea legii penale.....	34
1.4. Extraactivitatea legii penale.....	36
1.5. Ultraactivitatea legii penale temporare.....	36
1.6. Principiul legii penale mai favorabile.....	37

1.6.1. Aplicarea legii penale mai favorabile, în cazul pedepselor definitive.....	38
1.6.2. Cadrul legal al principiului.....	38
1.6.3. Aplicarea obligatorie a legii penale mai favorabile în cazul pedepselor definitive.....	38
1.7. Aplicarea legii penale temporare.....	39
Capitolul III. Infrațiunea - noțiune și trăsături	41
Secțiunea 1. Considerații introductive	41
Secțiunea 2. Trăsăturile esențiale și generale ale infracțiunii	43
§.1. Pericolozitatea socială a faptei.....	43
1.1. Fapta care nu prezintă pericolul social al unei infracțiuni (art. 18 ¹ C. pen.)	45
1.2. Natura juridică	46
1.3. Criterii de stabilire a gradului de pericol social.....	47
1.4. Efectele juridice	48
§.2. Vinovăția	49
2.1. Intenția	49
2.2. Culpa	50
§.3. Prevederea în legea penală	51
Secțiunea 3. Conținutul infracțiunii	52
§.1. Structura conținutului infracțiunii	52
1.1. Obiectul infracțiunii.....	53
1.2. Subiectul infracțiunii.....	55
1.3. Latura subiectivă a infracțiunii.....	57
1.3.1. Intenția.....	58
1.3.2. Culpa	59
1.3.3. Intenția depășită sau praeterintenția	60
1.3.4. Subelementele laturii subiective - mobil și scop	60
1.4. Latura obiectivă a infracțiunii	61
1.4.1. Acțiunea - inacțiunea periculoasă	61
1.4.2. Urmarea socialmente periculoasă.....	62
1.4.3. Raportul de cauzalitate.....	63
§.2. Clasificarea infracțiunilor.....	64
Capitolul IV. Formele infracțiunii	67
Secțiunea 1. Considerații introductive	67
Secțiunea 2. Actele pregătitoare	68
§.1. Condițiile actelor pregătitoare	69
§.2. Felurile actelor pregătitoare și caracteristicile lor	69
Secțiunea 3. Tentativa	71
§.1. Formele tentativei.....	74
§.2. Tentativa improprie.....	74
§.3. Sancționarea tentativei și incriminarea ei	76
Secțiunea 4. Infracțiunea consumată	77
§.1. Formele infracțiunii după gravitate	79
§.2. Cauze de nepedepsire.....	79
Secțiunea 5. Pluralitatea de infractori.....	80

§.1. Participația penală	82
1.1. Condițiile participației penale	82
1.2. Pluralitatea de făptuitori	82
1.3. Cooperarea materială sau intelectuală.....	83
1.4. Legătura subiectivă	83
1.4.1. Săvârșirea aceleiași fapte prevăzute de legea penală.....	83
1.4.2. Natura juridică a participației.....	84
1.4.3. Felul participației penale	84
1.4.4. Formele participației penale.....	84
1.4.5. Participația improprie.....	90
§.2. Răspunderea penală la participație	91
2.1. Aplicarea pedepsei în cazul instigatorului.....	91
2.2. Aplicarea pedepsei în cazul complicității	92
2.3. Aplicarea pedepsei în cazul autorului sau coautorului	92
2.4. Împiedicarea săvârșirii faptei de către participant	93
2.5. Pedepsa în cazul participației improprie	93
2.6. Circumstanțele personale și circumstanțele reale.....	94
2.6.1. Circumstanțele personale	94
2.6.2. Circumstanțele reale.....	94
§.3. Răspunderea penală a persoanei juridice	95
3.1. Evoluția istorică	95
3.2. Condițiile răspunderii penale a persoanei juridice.....	97
Secțiunea 6. Unitatea de infracțiune.....	98
§.1. Unitatea naturală	98
§.2. Unitatea legală de infracțiune.....	100
2.1. Infracțiunea continuată	100
2.2. Infracțiunea complexă	101
2.2.1. Formele infracțiunii complexe	102
2.2.2. Structura infracțiunii complexe.....	102
2.2.3. Sancționarea infracțiunii complexe.....	103
2.3. Infracțiunea de obicei	104
2.4. Infracțiunea progresivă	104
Capitolul V. Pluralitatea de infracțiuni	106
Secțiunea 1. Considerații introductive	106
Secțiunea 2. Formele pluralității de infracțiuni	106
§.1. Concursul de infracțiuni	106
1.1. Condițiile de existență ale concursului	106
1.2. Formele concursului de infracțiuni.....	107
1.3. Sancționarea concursului de infracțiuni.....	108
1.3.1. Sistemul sancționator în vigoare	109
§.2. Recidiva	111
2.1. Modalitățile recidivei	111
2.1.1. Recidiva mare postcondamnatore	112
2.1.2. Recidiva mare postexecutorie.....	113
2.1.3. Mica recidivă	114
2.2. Condamnările care nu atrag starea de recidivă	114
2.3. Sancționarea recidivei	114
2.4. Recidiva în cazul persoanei juridice	117

§.3. Pluralitatea intermediară	117
3.1. Condițiile pluralității intermediare	118
Capitolul VI. Cauzele care înlătură caracterul penal al faptei	119
Secțiunea 1. Considerații introductive	119
Secțiunea 2. Legitima apărare	120
§.1. Condițiile legitimei apărări	120
§.2. Efectele legitimei apărări.....	122
Secțiunea 3. Starea de necesitate	122
§.1. Condițiile stării de necesitate	123
§.2. Efectele stării de necesitate	124
Secțiunea 4. Constrângerea fizică și constrângerea morală	125
§.1. Constrângerea fizică.....	125
1.1. Condițiile constrângerii fizice	125
1.2. Efecte.....	126
§.2. Constrângerea morală	126
2.1. Condițiile constrângerii morale.....	127
2.2. Efecte.....	127
Secțiunea 5. Cazul fortuit.....	128
Secțiunea 6. Iresponsabilitatea	129
Secțiunea 7. Beția	130
Secțiunea 8. Minoritatea făptuitorului	133
Secțiunea 9. Eroarea de fapt	134
Capitolul VII. Sancțiunile penale	138
Secțiunea 1. Pedepsele, măsurile educative și măsurile de siguranță	138
§.1. Caracterile sancțiunilor de drept penal	138
§.2. Principiile sancțiunilor de drept penal	139
§.3. Felurile sancțiunilor de drept penal.....	139
Secțiunea 2. Pedepsele.....	140
§.1. Considerații introductive.....	140
§.2. Scopul și funcțiile pedepsei.....	141
§.3. Scurt istoric privind pedeapsa	141
§.4. Felurile pedepselor	143
§.5. Pedepsele principale pentru persoana fizică	144
§.6. Pedepsele complementare și pedepsele accesorii aplicabile persoanei fizice	147
6.1. Pedepsele complementare	147
6.2. Pedeapsa accesorie	148
§.7. Felurile pedepselor aplicabile persoanei juridice	150
7.1. Pedepsele principale aplicate persoanei juridice	150
7.2. Aplicarea și executarea pedepselor complementare în cazul persoanei juridice	150
Secțiunea 3. Răspunderea penală a minorilor	152
§.1. Scurt istoric	152
§.2. Sancțiunile penale ce se pot aplica minorilor.....	153
2.1. Măsurile educative.....	153
2.2. Pedepsele aplicate minorilor	155

Secțiunea 4. Măsurile de siguranță	157
§.1. Noțiuni introductive	157
§.2. Felurile măsurilor de siguranță	158
2.1. Obligarea la tratament medical	159
2.2. Internarea medicală	159
2.3. Interzicerea unei funcții, a unei profesii	160
2.4. Interzicerea de a se afla în anumite localități	161
2.5. Expulzarea	161
2.6. Confiscarea specială	162
2.7. Interdicția de a reveni în locuința familiei pe o perioadă determinată	163
Capitolul VIII. Aplicarea pedepsei	165
Secțiunea 1. Considerații introductive	165
§.1. Sediul materiei	165
Secțiunea 2. Individualizarea judiciară a pedepselor	167
§. 1. Criteriile generale de individualizare	167
1.1. Împrejurări care atenuează sau agravează răspunderea penală	168
1.2. Circumstanțele atenuante	168
1.2.1. Circumstanțe atenuante legale	168
1.2.2. Circumstanțe atenuante judiciare	169
1.2.3. Efectele circumstanțelor atenuante	169
1.3. Circumstanțele agravante	170
1.4. Concursul între cauzele de agravare și de atenuare a pedepsei	171
Secțiunea 3. Individualizarea judiciară a executării pedepsei	172
§.1. Suspendarea condiționată a executării pedepsei	172
1.1. Condiții de acordare	173
1.1.1. Condiții privitoare la pedeapsa și natura infracțiunii	173
1.2. Termenul de încercare	173
1.3. Efectele suspendării	174
1.4. Revocarea suspendării condiționate a executării pedepsei	174
1.4.1. Revocarea în cazul săvârșirii unei infracțiuni	174
1.4.2. Revocarea în cazul neexecutării obligațiilor civile	175
1.5. Anularea suspendării condiționate a executării pedepsei	175
1.6. Cazuri speciale de aplicare a suspendării	176
§2. Suspendarea executării pedepsei sub supraveghere	177
2.1. Condițiile de aplicare a suspendării executării pedepsei sub supraveghere [art. 86 ¹ alin. (1) C. pen.]	177
2.1.1. Condiții privitoare la pedeapsă și natura infracțiunii	177
2.1.2. Condiții privitoare la infractor	177
2.2. Termenul de încercare	178
2.3. Măsuri de supraveghere	178
2.4. Obligațiile condamnatului	179
2.5. Efecte juridice	179
2.6. Revocarea suspendării executării pedepsei sub supraveghere	179
2.7. Anularea suspendării executării pedepsei sub supraveghere	180

2.8. Cazuri speciale de aplicare a suspendării executării pedepsei sub supraveghere.....	180
§.3.Executarea pedepsei la locul de muncă.....	181
3.1. Condiții de aplicare a executării pedepsei la locul de muncă	181
3.2. Modul de executare a pedepsei la locul de muncă	182
3.3. Revocarea executării pedepsei la locul de muncă.....	183
3.4. Anularea executării pedepsei la locul de muncă.....	184
3.5. Încetarea executării pedepsei prin muncă.....	184
§.4. Executarea pedepsei în închisoare militară.....	185
4.1. Condiții de aplicare	185
4.2. Efectele juridice	186
4.3. Revocarea executării pedepsei într-o închisoare militară.....	186
Secțiunea 4. Liberarea condiționată.....	186
§.1. Condiții de acordare.....	187
§.2. Efectele liberării condiționate	188
§.3. Liberarea în cazul detențiunii pe viață.....	189
3.1. Efectele juridice	189
Capitolul IX. Răspunderea penală.....	191
Secțiunea 1. Considerații introductive	191
Secțiunea 2. Principiile răspunderii penale.....	192
Secțiunea 3. Înlocuirea răspunderii penale.....	193
§.1. Considerații introductive.....	193
§.2. Condițiile în care se poate dispune cu privire la înlocuirea răspunderii penale	194
§.3. Înlăturarea caracterului penal al faptei prin lipsa pericolului social.....	196
3.1. Natura juridică	197
3.2. Criterii de stabilire a gradului de pericol social.....	198
3.3. Efecte juridice.....	199
Secțiunea 4. Cauzele care înlătură răspunderea penală	199
§.1. Executarea pedepselor	199
§.2. Amnistia	200
2.1. Felurile amnistiei	200
2.2. Obiectul amnistiei se referă la infracțiuni săvârșite înainte de apariția legii de amnistie, dar și la infracțiuni anume prevăzute de această lege.....	200
2.3. Efectele amnistiei	201
§.3. Prescripția răspunderii penale.....	201
3.1. Termenele de prescripție	202
§.4. Lipsa plângerii prealabile	204
4.1. Condiții pentru plângerea prealabilă.....	205
4.2. Cazuri în care lipsește plângerea prealabilă.....	206
4.3. Împăcarea părților	206
4.4. Condițiile împăcării	207
4.5. Efectele juridice ale împăcării părților.....	208

Capitolul X. Înlăturarea executării pedepsei și a consecințelor	
condamnării	209
Secțiunea 1. Considerații introductive	209
Secțiunea 2. Grațierea.....	209
§.1. Felurile grațierii.....	209
§.2. Obiectul grațierii.....	210
§.3. Efectele grațierii.....	211
3.1. Efectele grațierii asupra pedepselor principale	211
3.2. Efectele grațierii asupra pedepselor complementare și accesorii ...	212
3.2.1. Efectele grațierii asupra pedepselor complementare	212
3.2.2. Efectele grațierii asupra pedepselor accesorii	212
3.3. Efectele grațierii asupra măsurilor educative și de siguranță	212
3.4. Efectele grațierilor succesive	212
Secțiunea 3. Prescripția executării pedepsei	213
§.1. Termenele de prescripție a executării pedepsei	213
§.2. Suspendarea cursului prescripției executării pedepsei	214
§.3. Întreruperea cursului prescripției executării pedepsei	214
§.4. Efectele prescripției	215
Secțiunea 4. Reabilitarea.....	215
§.1. Efectele reabilitării	216
§.2. Trăsăturile reabilitării	216
§.3. Formele reabilitării	216
3.1. Reabilitarea de drept	217
3.1.1. Condiții cu privire la condamnare.....	217
3.1.2. Condiții privind termenul de reabilitare	217
3.1.3. Condiții privind persoana condamnatului.....	218
3.1.4. Reabilitarea de drept în cazuri speciale	218
3.1.5. Efectele reabilitării de drept	218
3.2. Reabilitarea judecătorească	218
3.2.1. Condițiile cu privire la reabilitarea judecătorească.....	219
3.2.2. Anularea reabilitării judecătorești	222
Bibliografie	223